

Twee vaders (pag. 37)

Ik kom nu op jouw beurt op jou terug, Caelius, en ik neem het gezag en de strengheid van een vader aan. Maar ik twijfel erover welke vader ik het liefst neem (kies), ofwel een of andere Caeciliaanse, onstuimig en streng:

‘Waarlijk, nu gloeit mijn hart pas echt, nu wordt mijn hart overstelpt door woede’

160 of die:

‘O rampzalige, o misdadiger!’

Die vaders zijn zo hard als ijzer:

‘Wat ik zeg, wat ik wil? Allemaal dingen waarvan jij er door jouw schandelijke daden voor zorgt dat ik ze tevergeefs wil!’

165 nauwelijks te verdragen. Zo’n vader zou zeggen: ‘Waarom heb jij je in die hoerenbuurt begeven? Waarom ben je, nadat je de verlokkingen had leren kennen, niet weggevlucht?’

‘Waarom heb je kennis gemaakt met een vreemde vrouw? Gooi je geld [maar] over de balk en verkwist het maar; van mij mag je (wat mij betreft is het je toegestaan).

Als je armoede zult lijden, zal dat jónú verdriet doen, niet mij. Ik heb voldoende om wat over is van mijn leven aangenaam door te brengen.’

170 Aan deze strenge en openhartige oude man zou Caelius antwoorden, dat hij niet door enige begeerte gedreven van het juiste pad was afgedwaald. Wat hiervan het bewijs is? Geen uitgaven, geen schade, geen lening. ‘Maar het gerucht deed [wel] de ronde.’ Hoe weinigen kunnen daaraan ontsnappen, vooral in een zo kwaadsprekende stad? Verwonder je je erover dat de buurman van die vrouw een slechte reputatie heeft gekregen, van wie de eigen broer niet kan ontsnappen aan de praatjes van zijn vijanden?

175 Is de vader echter mild en inschikkelijk, zoals deze is:

‘Heeft hij de deur ingeslagen – die zal worden gerepareerd;

heeft hij zijn kleren kapotgescheurd – ze zullen worden hersteld’,

dan is de zaak van Caelius geheel vrij van moeilijkheden. Wat zou er namelijk zijn ten aanzien waarvan hij zich niet gemakkelijk zou verdedigen? Ik zeg niets meer tegen die vrouw; maar als er een of andere vrouw was, ongelijk aan

180 deze (niet dezelfde als deze), die zich aan allen prostitueerde, die openlijk altijd iemand had die als minnaar was aangewezen, bij wier park, huis en landgoed in Baiae alle wellustelingen, alsof ze daar recht op hadden, in- en uitgingen, die zelfs jongemannen onderhield en de spaarzaamheid van hun vaders door haar eigen uitgaven draaglijk maakte; indien een weduwe vrijmoedig leefde, een schaamteloze [weduwe] uitgelaten, een rijke [weduwe] verkwistend, een wellustige [weduwe] op de wijze van hoeren – zou ik, als iemand haar een beetje te vrijmoedig had gegroet, hem dan als echtbreker moeten

185 beschouwen?

Iemand zal zeggen: ‘Is dát dus jouw manier van opvoeden? Leid jij zó jongemannen op? Heeft zijn vader dáárom deze jongen aan jou toevertrouwd en overgedragen, opdat hij met de liefde en genoegens zijn jeugd doorbracht, en opdat jij deze manier van leven en deze neigingen verdedigde?’

Vroeger (pag. 41)

En zeker zijn er, zowel in de tijd die wij ons nog herinneren als in de tijd die onze vaders en voorouders zich nog herinneren, heren rechters, vele zeer aanzienlijke mannen en zeer beroemde burgers geweest van wie, nadat de hartstochten van de jeugd waren uitgewoed, de buitengewone deugden, toen hun leeftijd eenmaal gevestigd was (toen ze eenmaal volwassen geworden waren),

255 aan het licht zijn gekomen. En van hen wil ik niemand noemen; haal [hen] zelf maar bij jullie zelf weer voor de geest. Want ik wil niet van welke dappere en aanzienlijke man dan ook zelfs maar de geringste fout met zijn zeer grote roem in verbinding brengen. Als ik dat zou willen doen, dan zouden door mij vele zeer aanzienlijke en zeer geëerde mannen openlijk [kunnen] worden vermeld, van wie deels een al te grote losbandigheid in hun jeugd, deels een onmatige zucht naar weelde, de grote omvang van hun schuld, hun uitgaven,

260 hun wellustige uitpattingen zouden worden genoemd, dingen die, omdat ze later door vele voortreffelijke eigenschappen bedekt waren, wie dat maar zou willen, zou verdedigen met het excuus van hun jeugdige leeftijd [die iedereen zou verontschuldigen met een beroep op hun jeugdige leeftijd].

Een opdringerige hoer (pag. 44)

Maar als er iemand is die zou menen dat [voor] de jeugd zelfs liefdesavonturen met hoeren verboden zijn, dan is die persoon zeker zeer streng – dat kan ik niet

315 ontkennen – maar wijkt hij niet alleen af van de vrijheid van deze tijd maar ook van de gewoonte van onze voorouders en de dingen die door hen zijn toegestaan. Want wánnere is dit níet met regelmaat gedaan, wanneer [is dit] afgekeurd, wanneer [is dit] níet toegestaan, kortom, wanneer was het [zo] dat wat toegestaan is níet toegestaan was? Nu zal ik de zaak zelf nauwkeurig aanduiden, [maar] ik zal geen enkele vrouw noemen; dat stukje zal ik in het

320 midden laten.

Als een (of andere) ongehuwde vrouw haar huis heeft opengesteld voor de begeerte van allen en openlijk het leven van een hoer is gaan leiden, er een gewoonte van heeft gemaakt aan gastmalen van wildvreemde mannen deel te nemen, als zij dit in de stad, als ze dit in het park, als zij dit in die levendige drukte van Baiae doet, als zij zich, kortom, zo gedraagt, niet alleen door gedrag maar ook door haar opsmuk en haar begeleiding, niet alleen door de

325 vurige blik van haar ogen, niet alleen door de vrijpostigheid van haar gesprekken (conversatie), maar ook door haar omhelzing, haar zoenen, op strandfeestjes, op een boottochtje, tijdens feestmalen, dat ze niet alleen een hoer, maar zelfs een schaamteloze en opdringerige hoer schijnt [te zijn]: als een of andere jongeman toevallig met haar samen is geweest, schijnt hij jou dan, Lucius Herennius, een echtbreker of een minnaar, [schijnt het jou] dat hij haar kuisheid heeft willen vernietigen of dat hij haar begeerte heeft willen bevredigen?

Caelius valt niets te verwijten (pag. 44)

- 330 Ik vergeet nu jouw beledigingen, Clodia, ik laat de herinnering aan mijn verdriet varen; om wat door jou op wrede wijze tegen de mijnen in mijn afwezigheid is gedaan bekommer ik me niet; laten de dingen die ik gezegd heb, niet tegen jou gezegd zijn. Maar van jou zelf wil ik weten – aangezien de aanklagers zeggen dat zij niet alleen de aanklacht van jou hebben, maar ook als getuige van die aanklacht jou zelf hebben: als er een (of andere) vrouw zo(danig) zou zijn als ik even (kort) tevoren heb beschreven, ongelijk aan jou,
- 335 met een levenswandel en een levenswijze van een hoer, dan zou het jou toch niet zeer schandelijk of zeer misdadig toeschijnen dat een jongeman met haar bepaalde betrekkingen heeft onderhouden? Als jij die vrouw niet bent, zoals ik liever wil, wat hebben zij Caelius dan te verwijten (letterlijk: wat is er dan om Caelius te verwijten)? Maar als zij bedoelen (willen) dat jij die vrouw bent, welke reden is er dan, waarom wij voor deze aanklacht, als jij die veracht, erg bang worden? Toon ons daarom de weg en de wijze van onze verdediging. Want ofwel jouw zedig karakter zal garanderen dat door Marcus Caelius niets
- 340 te frivools is gedaan, ofwel jouw schaamteloosheid zal zowel hem als de overigen een uitstekende gelegenheid bieden om zich te verdedigen.

Goud en gif (pag. 45)

- Maar aangezien mijn betoog (redevoering) nu tevoorschijn schijnt te zijn gekomen uit de ondiepe plaatsen en de rotsen schijnt te zijn voorbijgevaren, doet zich de rest van de vaart aan mij als zeer gemakkelijk voor. Er zijn namelijk twee punten van aanklacht betreffende één vrouw die tot de ergste misdaden in staat is, die betreffende het goud dat, naar wordt gezegd, van Clodia is
- 345 geleend, en die betreffende het vergif dat Caelius zich, volgens hun beschuldigingen, heeft verschaft om diezelfde Clodia te doden. Het goud nam hij aan, zoals jullie zeggen, om het aan slaven van Lucius Luceius te geven, door wie de Alexandrijn Dio, die toen bij Luceius woonde, moest worden gedood. Een verschrikkelijke aanklacht, gebaseerd op hetzij het belagen van gezanten, hetzij op het ophitsen van slaven om hun de gast(vriend) van hun meester te doden, een plan vol misdadigheid, vol overmoed!